

CONTRAPUNCT

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul 1
Nr. 2
Maiu, 1941

CONTRAPUNCT

Redactor responsabil:

LIVIU LINȚIA

Redacția și Administrația
Timișoara I,
Bul. Carmen Sylva No. 44.
Telefon: 42-52

Inscris în Reg. publicaț. sub Nr. 92/1941 Trib. T-Torontal

CUPRINSUL:

- Gh. Atanasiu:* Mama
Elvira Damian: Versuri
Ionel Olteanu: Așteptare
Mariana Pulpaș: Despre proverbe
Nicolae Pârvu: Epigramă
Mihoela Papilian: Eu n'am făcut un sacrificiu niciodată
Nu fi frunză
Nicolae Pârvu: Prințul
Ionel Olteanu: Sămănătorism dramatic
M. Lapteș-Dorna: Epigrame

CRONICĂ LITERARĂ

- Liviu Giurgea:* Mircea Eliade, Secretul Doctorului
Honigberger

CRONICĂ MUZICALĂ

- Ion Pogda:* Marțian Negrea: Un compozitor român ardelean din sec. XVII,
Ion Eaioni.
Dr. Nicolae Ursu: Contribuțiuni la monografia comunei Măguri
(jud. Cluj).

DINCOLO DE VREME

- I. O.:* Tudor Arghezi: Cartea cu jucării
INSEMNĂRI.

Abonamentul: 100 Lei.

Abonamentul pt. Inst. și de încurajare: 500 Lei

Numărul 10 Lei

Apare lunar

MAMA

Dlui Victor Papilian

... Și era noapte atunci iar la piatra crucii plângea o mamă.

Femeia veghea mândră în pridvorul casei iar privirile ei alunecau peste pânza de înserare cu rugă de mamă în gând. Văzuse totul și inima ei se aprinse de fericire. Singurul copil — fost cândva mic, mic de tot și astăzi mare — e întâul sutaș din garda pentru paza tâlharilor și a Omului. Văzuse totul. Acolo, în pridvor împletise gânduri de griji și o clipă avu un sentiment că pașii fiului sunt pe cărări de înălțare... Întâul sutaș își deschidea cărarea lovind mulțimea. Cu priviri svârșind sulți de oțel și pumn sculptat în piatră. Și cu pleptar de zale strălucind în raze în razele de soare și sulți strecurată prin dăruirea de lumină, spintecând mersul posomorit al norului de veghe cerească.

Și întâul sutaș era ales de căpetenie să ducă în pază grea tâlharii și Omul. Incredințare de mare cinste.

— Ești mândră, mamă? Întâul sutaș în garda de pază a tâlharilor. E cinste mare pentru mine, mamă, și sărută încărunțirea părului de mamă fericită.

— Acolo... sus... l-am răstignit... și-a cerut apă...

— Și l-ai dat?

— Burete cu oțet și înțepătură de lance în coaste, precum ne-a fost porunca să-i fie mai mare chinul, și...

— Și... și tu fiul... dar mama nu-și spuse gândul.

— Și magistrul, aflând de vrednicia mea, chiar în această seară, m'a uns drept căpetenie de sutași... ochii fostului întâlu sutaș străluceau de mulțumire și credință iar buzele lui sărutară a două oară părul încărunțit al femeii lăcrămate de bucuria veștii care-i vorbea de cinstea mare dăruită unicului fiu.

... Și era noapte atunci iar la piatra crucii — acolo sus — plângea o mamă.

GH. ATANASIU

Versuri

I

*In ocna sufletului meu
am coborît câte o treaptă.*

*Aveam o lumânare
și s'a stins.
Acum sunt singură
și întunerecul
din toate părțile
mi-se așează:
pe mâini, pe umeri, pe pleoape...*

*Tăcere e —
și liniștea
în neagra ei mantie
mă 'nvelește.
Din ceas în ceas
singurătatea crește
și eu cobor,
în fiecare zi,
câte o treaptă.*

II

Obsesie

*Mi-am jucat la o masă de cărți:
norocul,
tinerețea,
sufletul.
Diavolul a plecat rîzînd.
Iar sufletul meu m'a strigat.
De trei ori m'a strigat:
duios,
în urmă cald,
în urmă, desnădăjduit.
L-am auzit și nu l-am auzit.
Diavolul a plecat rîzînd
după ce mi-a răpît
tot, tot, tot —
Diavolul a plecat rîzînd...*

Elvira Damian

Așteptare

*Odată drumul ducea roți în spinare,
pași.*

*Îi urca 'n deal, le spunea povești cu alte drumuri,
le arăta alte dealuri și dincolo de ele: lumea.
Azi, cum nu te-aș descânta, zare,
ca măcar unul să-mi bată la poartă!*

*Se face zluă, se 'nserează,
își spală noaptea ochii de 'ntunerec...
Am așteptat în poartă,
am așteptat în prag.
Cosița de vânt — în deal la cruce,
s'a făcut nor...*

*Drumule, i-al în spinare
și măcar treci-l pe la poarta mea!*

*...Ochii s'au încărcat cu ciorchini de-așteptare,
dealul a crescut până'n nori,
drumul a fugit în lume
și poarta a murit.*

Ionel Olteanu

Despre proverbe

În datele concrete ale existenței, țăranul face experiențe și trage concluzii; proverbele n'ar fi decât astfel de concluzii colective față de anumite situații generale. Dar viața, oricât de diferită în timp și spațiu, pune pe om de cele mai multe ori, în fața unor situații asemănătoare. Dacă proverbele n'ar fi determinate decât de aceste situații exterioare, ar însemna că în fața unor situații asemănătoare, popoarele să ia aceeași atitudine. Dar dacă acelorași situații ei să răspunde într'un fel sau altul, adică, dacă proverbele oglindesc o atitudine sau alta, înseamnă că această atitudine și experiența însăși se face pe matca stilistică a diferitelor popoare. E chiar ceea ce voim să arătăm, dar pentru aceasta să încercăm o sumară privire comparativă,

Nu putem începe mai bine decât cu proverbele unui popor a cărui întreaga mentalitate se suprapune formulei ultime a oricărui proverb și care e cea de atitudine practică în fața vieții.

„Primum vivere, deinde philosophare“; în slujba acestui „vivre“ latinii au creat proverbe care au aceleași linii simple și drepte ca ale unui drum sau terme romane.

„Divide et impera“, „Si vis pacem, para bellum“. Care e atitudinea care se ghicește în dosul acestor proverbe? E atitudinea unui popor, care a înțeles viața prin acțiune, într'un orizont care se cerea cucerit și organizat. „Si vis pacem, para bellum“. Ce altă formulă ar mai trebui pentru a exprima această sete de acțiune. Chiar când ai pace nu sta să te bucuri de ea ci pregătește-te de războiu.

Dar într'un astfel de orizont, nu numai că nu trebuie să stai dar trebuie să mergi repede, să alergi. „Cine dă repede, dă de două ori“ sau „Cine ajunge târziu găsește oasele“.

În această alergare sunt și obstacole, dar atunci când norma vieții ți-e continuă acțiune, obstacolele trebuiesc înfruntate. „Ține lupul de urechi“. Ia obstacolul în față și chiar dacă nu-l vei doborâ, îl vei împiedeca să te doboare el.

Intr'un orizont infinit oamenii au viața ce li se pare scurtă. De aici nevoia de continuă acțiune, pentru a împlini cât mai mult, pentru a merge cât mai departe. Numai zeii își pot permite luxul liniștii! Ei da, fiindcă sunt eterni.

„À tout pourquoil, il y a un parceque“. (La orice de ce, este un pentrucă). Cu acest proverb trecem în orizontul unui alt popor. Un orizont pe care îl bănuim infinit, dar infinit nu fiindcă acțiunea nu l-ar putea umple, ci fiindcă se schițează în el mii și mii de întrebări. „La orice „de ce“ este un „pentrucă“, dar fiecare „pentrucă“ atrage un nou și mai accentuat „de ce“.

Intr'un astfel de orizont infinit, în care la fiecare pas se deschide o întrebare, omul ar fi dispus să se simtă sceptic dacă n'ar interveni aceea atitudine de detașare și privire cu ochi critici a lumii și problemelor ei.

Prin această detașare el nu se mai simte mic și în fața unor probleme cărora nu le poate găsi deslegare, el ia o atitudine de diminuare a importanței obiectului, o atitudine specifică poporului francez cuprinsă în acel „esprit morqueur“. „Quand on n'a pas ce que l'on aime, il faut aimer ce que l'on a“. (Când n'ai ceea ce iubești, trebuie să iubești ceea ce ai).

„On n'a pas sur la mort de dispense de Rome”. Moartea, privită de alte pozoare fie cu resemnare, fie cu frică, fie cu eroism ia pentru francezi aspectul unui fapt nu atât de copleșitor încât să nu-i poți răspunde cu o ironie.

Dar față de situații și obiecte cu o valoare prea mică el ia o atitudine de generozitate proiectând asupra lor o valoare pe care el o crează. De aici aceea continua preocupare de infrumusețare a vieții în cele mai mărunte aspecte ale ei, de alci și iubirea pentru spectaculos, pentru gesturile frumoase. „Promette c'est noble, tenir c'est bourgeois”. (Ă promite este nobil, a ține promisiunea e burghez).

Ă promite ia aspectul unui fapt făcut pentru frumusețea gestului și a momentului. Trebuie să fi burghez ca să ai pretenția că promisiunea trebuie și realizată. Opuneți acestui proverb, atitudinea pragmatică a poporul englez care vede timpul măsurat în bani.

Și anticipând puțin privirea ce o vom face asupra proverbelor românești, să punem față în față două proverbe care deși se referă la acelaș fapt oglindesc două atitudini diferite. „A chemin battu il ne croit pas des fleurs”. (Pe drumul bătut nu cresc flori). Reese din acest proverb puternicul individualism francez.

Românul spune; „Drumul bătut e cel mai scurt”. Francezul însă preferă drumul mai lung, dar un drum pe care să nu-l umble și alții.

Din câteva proverbe am văzut că se pot schița liniile între care se mișcă spiritul unui popor fiindcă proverbele ca și celelalte creații poartă în ele specificul culturii din care fac parte.

Cu proverbele românești trecem într'un orizont mai plin, dar nu plin de o lume care s'ar putea logic reduce la niște formule abstracte ci plin de o lume ea însăși încărcată de viață. Lucrurile și ființele nu se epuizează prin ele, ci dincolo de formele ce se văd ele poartă închis un plus de viață. Acest plus ni l-am putea imagina ca un centru organic în jurul cărui celelalte calități se grupează subordonându-se și cărora le dă o plasticitate organică.

Lucrul nu mai e noțiunea căreia îl poți limita siera și notele golite de orice viață, căci dincolo de ceea ce se vede, ele își trag viața din acel centru de care vorbeam și pe care le-am putea numi *firea lucrurilor*.

Nu numai oamenii ci și lucrurile au o fire a lor. Atât de strânsă e legătura dintre lucru și acest centru, încât lipsit de firea lui, lucrul își pierde plasticitatea și valoarea întocmai ca un om care pierzându-și firea devine neom.

„Drumul bătut e cel mai scurt”. Drumul scurt nu e definit în noțiuni abstracte. Nu zice că linia dreaptă care unește două puncte e cea mai scurtă nici măcar că drumul drept e cel mai scurt ci: Drumul *bătut* e cel mai scurt, deci firea drumului scurt e de a fi bătut.

Lucrul se dovedește pentru lumea reală mult mai valoros decât inatacabilă definiție geometrică, căci ceea ce pe albul unei hârtii e valabil în geometrie, în viața reală e mai puțin valabil intervenind obstacolele! Căci ce folos că drumul drept e cel mai scurt dacă în lungul lui sunt văi greu de trecut, Urmează deci să mergi pe drumul cel mai prielnic și care e cel bătut. Când drumul nu mai e bătut, înseamnă că s'a găsit alt drum mai scurt, primul pierzându și valoarea.

La fel și firea oamenilor. Omul nu mai e definit în funcție de anumite trăsături generale ci în funcție de acel nucleu organic, de ex. prostul. Orice psihologie ar defini prostia în funcție de anumite variabile. Țăranul prinde un punct, dar un punct vital. „Prostului nu-i stă bine dacă nu e și fudul. Țăranul prinde un punct, dar un punct vital. Firea popilor e de a vorbi mult și numai pentru bani: „Multe grăește popa dar fără bani gura nu și-o deschide”.

Am definit firea ca un centru organic dar acest centru nu e ceva static ci imprimă lucrurilor o direcție. Această față dinamică a firii lucrurilor e *rostul lor* Firea lucrurilor se manifestă prin rostul lor.

Firea acului e de a fi mic dar rostul lui e de-a coase haine scumpe. „Ăcu-i mic dar scumpe haine coase”. Firea nebunilor e de-a se avânta în primejdii dar ros-

tul lor e de-a tulbura numai apele. Firea deșteptilor e de-a profita de prostia altora, rostul lor de-a conduce pe proști. „Nebunul tulbură apă, înțelepții pescuesc”. „Nebunii iau cetățile, înțelepții stăpânesc”.

Raportul dintre fire și rost poate fi diferit. Proverbele, în ultima analiză ar fi tocmai o încercare de prindere a acestui raport, pe care cunoscându-l omul poate privi lucrurile cu mai multă înțelegere și acceptare.

El a cunoscut o lume de nedreptăți sociale, a făcut experiențe dureroase. Cunoaște preoți care în loc de ajutor caută numai să ia banii. Urmează de aici o negare a preoției? Nu. Căci el poate face distincție între firea și rostul preotului, chiar dacă personal constată o disarmonie.

Alteori firea și rostul merg în aceeași direcție. Firea drumului scurt e de-a fi bătut, rostul lui e de-a te duce repede la țintă.

Dar mai ales din acele proverbe care constată o disarmonie între fire și rost putem trage câteva concluzii asupra atitudinii pe care o ia poporul român față de lucruri.

Se desprinde o atitudine de înlăturare a extremelor și a forțării lucrurilor. O tendință pentru un echilibru profund și organic. Orice rupere de echilibru nu e bună. „Nu întinde așa că se rupe”. „Iubirea peste măsură aduce în urmă ură”. „Fericirea grabnică curând obosește”. E atitudinea omului care știind că are un lung drum de făcut pornește încet pentru a nu osteni dela început.

Lucrurile sunt limitate de firea și rostul lor. Orice eșire din cadrul acestora nu e bună. De aceea „Mai bine slugă bogată decât stăpân sărac”. Dar nu numai că această eșire nu e bună dar de cele mai multe ori nici nu e cu putință. „Mojicul tot mojic rămâne și în ziua de Paști”. „Mojicul trage la teapă ca apa la vad”. Deci firea și rostul dau lucrurilor o ordine din care nu se poate și nu e bine să ieși. „Nu mânca cu boerii cireșe dintr'un bolid că-ți aruncă sâmburii în ochi”. „Cum ți se închină așa-i răspunde”.

Când există lucruri cu firi contradictorii țărani ia o atitudine de împăciuire. Nu trece de partea unui lucru pentru a-l nega pe celălalt. Atât de mult urmează această cale a împăciuirii încât găsește o cale de mijloc chiar și acolo unde s'ar părea că e o prăpastie adâncă. „Îi dai lui Dumnezeu făclii dar și dracului câte o lumânare sau „Să crezi în Dumnezeu dar nici pe dracul să nu-l uiți”.

Vedem din aceste proverbe cum tensiunea dintre lucruri e îndulcită. Dumnezeu și dracul, binele și răul, nu mai sunt văzute în alb și negru ci într'un cenușu nici prea mohorât dar nici prea senin! căci „Dintr'un lemn se face și cruce și măciuca”.

Dincolo de această atitudine față de lucruri se bănuie și o atitudine față de destin.

Vorbind de proverbele latinești și franceze arătam și fundalul care se schița în dosul lor. Care ar fi atitudinea față de destin în fiecare din ele? Latini, un destin pe care trebuie să ți-l făurești, să-l cucerești. „Fortuna juvat audaces”. Englezii, un destin de care trebuie să profiți, iar francezii caută să-l înțeleagă prin rațiune.

Care e tonalitatea destinului așa cum se desprinde din proverbele românești? Lumea concretă ar putea fi prilejul unei puternice revolte „Bogatul greșește și săracul cere iertare” sau „La omul bogat și dracii vin cu colaci”. Nu se desprinde din aceste proverbe și din multe altele nici o revoltă contra nedreptății. Face doar o constatare. Cauza? E undeva departe „Adam a mâncat mărul și dinții noștri se străpezesc”. Dar care e forța care-l face să se oprească la o simplă constatare care cel mult exprimă un năduf. E acceptarea destinului cu cele două fețe ale sale. „Norocul vine anevoe iar necazul repede”. „Urătul n'are vad decât scândura de brad”. Dar până să ajungi la scândura de brad trebuie să accepți și răul căci „Cine nu sue

dealul nu coboară coasta". Aștepti greutatea urcușului fiindcă după ea vine mersul lin pe coastă, chiar dacă după aceea va veni un nou deal. Fiecare deal cu coasta lui. „Când e să dai peste necaz dacă e înainte fugi să-l ajungi, dacă-i în urmă stai să-l aștepti". E aceasta numai fatalitate oarbă? Nu. E acceptarea vieții cu partea ei de rău. „Necazul e făcut pentru om și omul pentru necazuri“.

Am văzut că lucrurile se integrează în firea și rostul lor. Omul se integrează în destin. Tocmai din această integrare rezultă și acceptarea lui. Lucrurile nu pot și nu trebuie să iasă din rostul lor. Omul nu trebuie să forțeze direcția destinului.

Felul acesta de-a vedea lucrurile și flințele trăgând la matcă, de-a nu încerca să ieși din cercul destinului l-am putea compara cu pașii unei hori. Poate fi ritmul ei mai repede sau mai încet se poate mișca la dreapta sau la stânga, înainte sau înapoi, dar rămâne mereu în cerc.

Mariana Pulpaș

Epigramă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Revistei „Contrapunct“

*Pierzând din vreme cu cetitul ei,
După vre'o două pagini, trist, văzui
Că ăștia sunt și contra virgulei,
Nu numai contra punctului.*

Nicolae Pârvu

Eu n'am făcut un sacrificiu niciodată

*Eu,
N'am făcut niciodată un sacrificiu.
Și-mi plânge carnea,
Imi plânge visul,
Toate-mi plâng.*

*Eu,
N'am tăcut niciodată un sacrificiu.
Și-acuma, de bătăile inimii
Mă frâng.*

*Mă mângâiau când eram mică
Bătrânii pe păr.
Și dragostea lor
A rămas acolo, în mădulare, subt creștet,
S-a păstrat curată
Dar n'a putut să 'ndemne rod în suflet,
Că pentru ei,
Eu,
N'am făcut un sacrificiu niciodată.*

*Se parfumează carnea-mi de durere
Că știe să dorească fără suflet.
Impreunarea buzelor mele e viciu.
Eu,
Nu am iubit odată.
Nici un bărbat, vreodată,
Nu mi-a dat prilej de sacrificiu.*

*Și n'am fost vrednică de prunci.
Să fi avut un copil, un copil care plânge,
Cum aș fi fost de ușurată
Să mă fac pentru el păpușe, păpușe de sânge.
Dar mi-a fost scris
Să nu fac sacrificii niciodată.*

Mihaela Papilian

Printul

Lângă trecut, lângă prezent, nepricepând nimic aștept.
De iedera, de ploi, de-austru mi-e turnu'ncenușat.
Bătui stăpâni ce m'au urit. Bătui... da'n piept
Imi crește, munte, un dușman uitat.

Vorbește ceva despre timp, despre nimic,
Știe tăcea și regreta, are accent pentru dureri,
Imi tot repetă că mi-a fost amic
Și martor singuraticelor mele revederi.

Nu pot să-l mai suport. Il văd că-l trist, dar de ce râde ?
Peste câmpia 'ntinsă a toate ce-am tăcut
Disprețul buzei sale în minte îmi surâde
Ca un penibil semn al timpului pierdut.

Stă cuibărit în minte și scui pă din oglinzi.
Dar să nu uite-aici în turn, păianjen singur sunt dar print
De mi-e dușman am dreptul să-l atâr n de grinzi
Și să mi-l scot cu spicul de hangher din inimă, din minți.

Nu fi frunză

Toamna frunzele s'aleg.
Cade una dornică de pace,
Celelalte plâng și nu'nțeleg,
Ramu 'ntinde gâtul gol și tace.

Cată 'n trista-i nepăsare
Semne să ne 'mpace despărțirea:
Veșnică nu-i frunza care moare
Ci rămâne numai înfrunzirea.

Nu fi tristă, nu fi trunză.
Omul legea asta o pricepe.
Adă mâna; simt cum nepătrunsă
Valsul, trunza, și-l începe.

Nicolae Pârvu

Sămănătorism dramatic

Poate că odată trecuți peste învălmășeala omenească, răscruce la care se află Istoria, cultura popoarelor — în sens de specificitate etnică — va fi îndreptățită. În cadrul nostru privite lucrurile, situația pare mult îngreulată căci, deși structural problema este motivată, se impune o temeinică revizuire. S'a vorbit de sat crezându-se că l-s'a descoperit sufletul prin aceasta.

Sămănătorismul, la cel care au promovat curentul, a fost o atitudine firească. Urmând însă exagerarea, mai mult, această exagerare prelungită fiind fără drept de scadență, problema prezintă aspecte dificile. Din conținut sufletec s'a ajuns la forme goale. Pelsajul (exterior) al satului a ajuns obiect de — zice-se — bucurie sufletească acelor pentru care elementul decorativ este lucrul suprem. Satul, cu bucuriile și tristețile lui, cu adâncă lui vieață interioară, a fost transformat în element decorativ de către cei care n'au nimic de aproape cu el.

Acest fir să căutăm a-l urmări în dramă și teatru. Asta pentru că sămănătorismul de azi, ca să nu-l zicem altfel, în orice caz opera care pretinde că-și împletește filința din vieața satului, trebuie să exprime din plin această realitate. Când n'a izbutit plutește într'o nedreaptă și deplasată viziune.

Aspectul problemei satului s'ar putea reduce la următoarele categorii, în realitate putându-se totuși contopi într'una singură, adâncă și plină. Așa am avea :

— vieața de toate zilele,

— vieața văzută în sens realist,

— contopirea acestor două categorii și vărsarea lor în viziunea mitică.

Ultima categorie este singura care cuprinde *totalitatea sufletului satului*, a sufletului poporului nostru.

Latura vieții obișnuite, a unei vieți în dosul căreia se ascunde o anumită trăire, este slab prinsă în dramaturgia noastră. Până acum umorul autoironic a lipsit. De cele mai multe ori, când asemenea drame s'au scris, denotă o totală lipsă de orientare și înțelegere. Un caz ce se așează în cu totul altă atmosferă este admirabila „Mușcată din fereastră” a lui Victor Ion Popa. În cazul al doilea s'a atacat problema grav și din țaran s'a scos criminal de proporții ruse sau sforăeli vitejești.

* * *

Oprindu-ne la categoria treia, la drama mitică, să urmărim analiza unei plese ca de ex. „Chemarea codrului” de G. Diamandy (București, Ed. Institutului de Arte Grafice, „Flacăra”, 1913).

Ce-ar vrea să fie această piesă conform titlului și ce-a reușit să fie? Codrul, luat ca totalitate, este poate realitatea cea mai vie în care sufletul nostru, ca popor, s'a clădit și adâncit în decursul vremilor. Imprejurările istorice, realitățile sociale, l-au împins spre tovărășia sufletească a codrului, de-aici însă și până la realizarea din piesă este mult.

Firul dramatic nu reușește să se salveze din obișnuitul făgaș și acțiunea este împletită cu personajii și momente sămănătoriste. Doamna Maria din Rădeaua, când intră în scenă este însoțită de jupănele, mai mult, de cântecul lor. Așa se obișnuia

la curțile domnești dela noi sau din altă parte! Copiii boierului Dumitrașcu Frângeră, după moartea acestuia, cresc sălbateci în codru. Ce-ar vrea să realizeze autorul prin el? Ceva din asprimea și plinătatea sufletului nostru? N'a reușit însă, pentrucă n'a putut să le dea adâncimea sufletească necesară.

Ca să ne fi exprimat sufletește ar fi trebuit să se coboare în sufletul acestui popor, să-l înțeleagă bucuriile și amarul, nu să se oprească la un moment decorativ. Aproplați de natură și codru suntem, am crescut în el, dar din această trăire ne-am format o vizlune despre lume.

Anca :

„Da, ai ucis în codru, dar în el n'ai trăit. N'ai fost fugar de codru. Lui nu te-ai rugat după adăpost, și nici n'ai plâns în scorbură, ca în sânul *vre-unui* fag bătrân, că nu mai aveai nici tată nici mamă. Duhul codrului adia așa de blând de credeam că tata și mama morți, îmi sărutau fața și-mi mângâiau părul”.

sau mai departe :

„Ai intrat în codru dușmănește și el ție nimic nu ți-a arătat din nespusele lui comori. Știi limba codrului? Știi huhurește? Ia! Uhu-uhu-uhu! Mierlește? Ia! (Flueră). Vulturește? Ia! (Țipă).

Pelsajul sufletesc din această piesă n'are țărta și proporția pe care o are codrul în viața noastră, și lucrul n'ar avea semnificația pe care l-o dăm dacă piesa nu s'ar fi intitulat : „*Chemarea codrului*”.

Blaga a creiat, în dramaturgia lui, personajul lipsit de natură. Sufletul acestuia este deschis însă pentru înțelegerea lucrurilor și vrerilor Marelui Anonim, ce se comunică în formă de puhoi prin filința lui. Personajul este ca posedat și-atunai gestul și vorba se așează pe adâncul plan unde sufletul poporul nostru se alege din întunecimi. Aici se desprinde vizluna noastră despre lume. *Personajul anonim* îl întâlnim la Blaga începând cu Zamolxe și continuând cu Tulburarea apelor; Moșneagul, Meșterul Manole; Găman, Cruclada Copiilor; Ioana Zărateca și Avram Iancu; Baba.

Manole, disperat de netrăinicia zidurilor, află vina în calcule și unghiuri. Din contră, Starețul Bogumil crede că :

„Sufletul unui om clădit în zid ar ține laolaltă încheieturile lăcașului până 'n veacul veacului”.

(Meșterul Manole, pag. 15).

Sau Mira :

„Răbdarea numai întunecațiilor. Și într'o zi biserica n'are să se mai nărue. *Cum ar putea să stea, dacă nimenea nu lucrează răsând la ea?*

(Op. cit., pag. 26).

În somn însă lui Găman i-s'a comunicat vrerea absolutului și legenda apare. Mira, soția lui Manole, este sortită a fi zidită pentru ca zidurile să dobândească țărta;

Mira :

„Vre-un rău ți-am făcut? Am călcat prea greu?

Găman :

Nici un rău, nici un rău... *Mersul întâmplărilor nu se poate schimba...* Lasă-mă să-ți sărut piciorușele — Inger ești și mai mult decât inger — *copil și peatră*.

Mira :

Călcătele mele și Mira peatră?

Găman :

Să tăcem, să tăcem. *Visul se dobândește, dar liniștea, liniștea n'o mai găsim.*

(pag. 27)

Situația lui Găman este cu atât mai semnificativă și tragică, Manole nebănuind nimic din ceea ce se va întâmpla :

Manole :

„... Apă moartă din ochi îl curge, nu vom înțelege nici odată de ce. Lacrimi adunate în el o sută de ani, le plânge acum. Nu vom ști nici odată pentru cine”.

(pag. 27).

* * *

Mergând înainte cu analiza piesei „Chemarea codrului”, elementele sămănătoriste se întâlnesc. Și ele ar fi: *hora din actul al doilea* și *cântecul doinei*.

În piesă dolna ar vrea să fie leit — motivul reînegrării — sufletului românesc — supus o clipă cotidianului — în peisajul sufletesc original al valahului. După invazia Tătarilor și porunca lui Petru Vodă — ca Ioniță să ia de soție pe grofina Ilona, dolna este cea care unește sufletele într'un mănunchiu :

Ilona :

Ce vedeți voi și eu nu văd ?

Vornicul :

Plânge dolna.

Ilona :

Ce simțiți voi și eu nu simt ?

Anca :

Chemarea codrului.

Ilona :

(Cu dispreț) Valahi !

Anca :

Valahi ? (Chiufe). Uittu-na-na-na, aicea na a a a !

Dolna, în loc să exprime din plin sufletul valah — în această piesă — rămâne un simplu efect scenic, accentul de sinceritate și plinătate căzând pe vajnicul strigăt :

Uittu na-na-na, aicea n-a-a-a-a !

căci dolna, formând o creștătură adâncă în mozaicul sufletului nostru, este rezultatul unei anumite atmosfere interioare și substantivul nu poate fi întrebuințat direct sau izolat ca un oarecare alt substantiv. Direct spus, fără a avea țesătura necesară în jur, devine supărător :

Ioniță :

„... Binecuvântat de tine, pleptul lui Ioniță, scut va fi Moldova și Domnulul țării și ție, fecioară preacurată. Iertare. (S'aude dolna) Ia!... *Doina*...”

Autorul putea spune, în loc de *doină*, *plânge codrul* sau o altă imagine, numai la întrebuințarea directă a substantivului, n'avea dreptul.

Momentele citate, neisbutind a-și însuși conținutul sufletesc, rămân o ușoară *încântare spectatorială*, ca să nu zicem leit în efect scenic, element atât de căutat de anumiți oameni de teatru. Felul cum este realizat personajul grofinei Ilona, onomastica și toponimia vădesc intenția pentru care acest personaj a fost realizat: *efectul scenic*. Așa avem :

Ilona din *Kikirezkeremekeketnagyalva* sau :

Arpad *Tatatovaroşembereşighen*

Istvan *Küköbrekekefuldoş*

(pag. 85).

* * *

Pe același linie, de greșită viziune a sufletului boerimii noastre, se așează o altă piesă: „*Cuiburi sfărâmate*” de Sandu Teleajen și Adrian Pascu (Iași, 1925, In-

silitul de Arte Grafice „Viața Românească” S. A.) întâlnită — în literatura noastră — această clasă este ori decadentă ori plină de vitejie. Vitejia este redată prin retorismul frazelor, boieria prin pomelnicul interminabil al strămoșilor sau hârtiilor de învestire boierească.

Plesa de care amintim, începe chiar cu un asemenea moment:

Boer Dumitrache: (pe un scăunel mic, lângă scriin, cercetând niște hrisoave, într'una din cutii):

„— De când au început să cadă nenorocirile pe casa noastră, atâta bucurie mi-a mai rămas și mie. Să stau de vorbă cu ei, cu străbunicii ăștia boieriți în vreme de domnii cei buni și bătrâni ai țării Românești. Să-l desprind pe fiecare din uricele și hrisoavele astea îngălbenite și roase de ani, . . .

sau:

„Uite Mioara, hrisoavul ăsta, pe care-l citesc *e cel mai vechi act de boierie*, păstrat din veac în veac în neamul Gorgănenilor...”
(op. cit., pag. 9).

și plesa continuă cu asemenea situații.

În afară de *Vărut Andrei, Nora și Voicu*, acțiunea este încărcată cu dramă tip, dramă pe care o cunoașteți, întâlnită fiind în literatura multora dintre scriitorii noștri, încât întrebarea energică se pune: oare acești oameni n'au avut altă latură sufletească, în afară de cele amintite? Au avut desigur, n'a existat însă mintea și sufletul care să le poată realiza în opere de artă. De cât arta literară, este mai ușor teatrului.

Drept moment culminant, în sens de revoltă, este întâlnirea, veșnica întâlnire a „credinciosului casei”, a servitorului apucat și el de boala pomentrii strămoșilor:

Moș Ion:

„Așa, așa născă. Stați aici, lângă inima lui bletu „Hinu Ion”. El va crescut pe toți, v'a purtat în brațe, v'a legănat și v'a spus povești ca o bunică. El v'a văzut pe toți ridicându-vă mari „Hinu Ion” a uitat de mult că-l mai cheamă și Paltin. *Paltinii cei bătrâni care s'au petrecut din tată 'n fiu în curțile Gorgănenilor.*

(op. cit., pag. 38).

Ca să ne întărim afirmația cităm din „Chemarea codrului”:

„Să spânzure pe Chihăia? *O slugă veche, credincioasă? Te-a purtat în brațe.* El te-a învățat să tragi cu arcul și să joci calul... Chihăia pe care Pan Necula il ținea drept frate?

(op. cit., pag. 28).

Aci este *Chihăia*, dincolo a fost „Hinu Ion”, în „La Medeleni” *Moș Gheorghe* etc., etc. și cu toții au crescut odraslele boierești în brațe.

Cum s'ar putea numi această atitudine dacă nu lipsă de echilibru artistic?

O altă mare greșală este întrebarea atributului. Dintre felurile de atribute cel mai puțin expresiv este atributul adjectival. Lupta dusă împotriva-i de poezia modernă, este îndreptățită. Întrădevar azi este rar întâlnit; era însă rar în toată poezia mare a tuturor epocilor. Să ne gândim la *Luceafărul* lui Eminescu.

Un caz contrar îl cităm din plesa „Cuiburi sfărâmate”. În momentul de culme dramatică, lipsa de cumpăt a autorului, introduce un atribut fără de nici o noimă.

Boer Dumitrache:

„Du-te Ioane! *Câinele meu bătrân!* N'o să albești nimeni întreg, Cuibul Gorgănenilor. Il păstrez eu. Il păstrez până'n ceasul meu din urmă. (Împingându-l). Nici tu, nu-i așa, în casa asta, n'ai putea roade

*oase din mâini streine ? (Ridicând brațele spre a-l îmbrățișa). Vîno
alci! Așa,.. pe amîndoi obraji, sărutare boierească.*

(op. cit., pag. 73).

*

Numim sămănătorism atitudinea falsă, în baza căreia nechemății de azi, dînd
fla cu boială românească — încrustează în artă propria-le sărcăcie sufletească —
susținînd c'au ghicit și sufletul românesc prin aceasta.

Am putea cita două cazuri fundamentale opuse acestei situații. Unul ar fi cre-
dința despre o parte din literatura noastră a lui Paul Zarifopol:

numai un gust minor nu mai poate răsufli de erol cu atribute de
artiști, poeți, savanți, falsă boierie etc.,

al doilea ar fi felul cum este conceput de Shaw personajul principal
din piesa „Împăratul Americii”.

Ionel Olteanu

Epigrame

Dlui Matiu Bogoe

*Motto: Dl. I. Lătreanu l-a susținut
la intrarea în „Altarul cărții”.*

Epitaf

Aici zace M. Bogoe

Ce-i fu viața un calvar

A citit glume de „Goe”,

Nici o carte din „ALTAR”.

Dlui M. Ar. Dan, epigramist

*Motto: În volumul Dsale de epigrame
publică o epigramă Dlui Samarineanu,
autorul romanului „Romanțe fără note”*

„Ai scris „Romanțe fără note”

Și le-am găsit, mă ierți cam proaste

Te întreb, cât mai pute să coaste

De le scriai, frumos pe note ?”

— Răspuns —

Le-ar fi scris el și pe note

De-l citea un meloman...

Însă le-a scris „FĂR' DE NOTE”,

Să-l priceapă și... Mardan.

Miluța Dorna

Mircea Eliade:

Secretul Doctorului Honigberger

Ed. Socec, București

Cartea de care ne ocupăm nu poartă nici un subtitlu. Este vrednic de remarcat acest lucru căci probabil l-a fost greu chiar și autorului de a o încadra într'unul din genurile literare cunoscute. Dacă pentru literatura română apariția ei este oarecum aparte, pentru cei ce cunosc preocupările lui Mircea Eliade este o carte ce corespunde unui compartiment deschis de unul dintre primele sale romane: *Lumina ce se stinge*. Dar în intențunea sa *Secretul Doctorului Honigberger* este mai mult decât *Lumina ce se stinge*. Să încercăm un efort de înțelegere, sprîjiniți de ceea ce știm din celelalte romane precum și de unele date din Yoga.

Romanele lui Mircea Eliade spre deosebire de celelalte romane românești au ceva specific, poate nu atîta prin conținutul lor, cât prin *structura lor*, structură pe care am numi-o magică. Personajille lui Mircea Eliade sunt personaje neaderente la mediul social în care trăiesc, sunt personaje în continuă tendință de detașare de acest mediu. Unele dintre ele trag toate consecințele acestei rupturi, altele, mai slabe, continuă să trăiască dar numai după ce s'au asigurat că lumea pe care și-o creiază nu poate fi atinsă cu nimic de cel din jurul lor. În toată această frământare, în toate faptele, în toate gândurile lor, aceste personaje încearcă să-și dea seama ce se petrece cu ele, încearcă să se convingă că sunt stăpâne pe faptele lor și totuși nu fac altceva decât ascultă de o forță care e în afară de ele dar mai puternică. De la *Isabel și apele Diavolului* până la *Nuntă în cer* această forță e prezentă și acționează în felurite chipuri.

Neputința de a înțelege mediul în care trăiesc și de a se adapta lui face ca aceste personaje să-și creeze sau adopte un fel de a gândi specific. Personajille se interiorizează, se închistează. Vieța lor sufletească pare de nepătruns chiar pentru romanțler.

Secretul Doctorului Honigberger este o încercare de pătrundere în vieța paradoxală a unuia dintre aceste personaje. Povestitorul este invitat a cerceta manuscrisele unui orientalist (Doctorul Zerlendi) dispărut în condițiuni misterioase, care încercase să descifreze adevărata vieță a lui Honigberger, aventurier plecat de prin părțile noastre și care cunoștea multe din secretele Indiei. Partea întâia a cărții nu este altceva, decât povestirea descifrării manuscriselor rămase de la Doctorul Zerlendi. Într'unul din caetele acestuia povestitorul află că acesta încercase niște experiențe oculte, căci numai în felul acestor ar fi putut înțelege multe întâmplări din vieța lui Honigberger. Povestitorul află din manuscrise, că Zerlendi persistă în aceste experiențe renunțând la biografia lui Honigberger,

Din fragmentele însemnărilor pe care le găsim în carte, aflăm, că Zerlendi experimenta practicile în legătură cu autonomia sufletului, cu alte cuvinte experimenta practicile yoghine. Cu cât înaintează mai mult în aceste practici cu atât a se convinge mai mult de posibilitatea de a obține rezultatele urmărite prin aceste practici. Cel mai important rezultat este cel de a realiza autonomia perfectă, de a dispărea fără ca cea mai mică urmă să trădeze această dispariție. Acest lucru nu e

posibil decât printr'o detaşare complectă de lumea reală, şi printr'o mărire a efortului intelectual de a pune complectă stăpânire pe sine.

Partea aceasta întâia a cărţii de care ne ocupăm prezintă deci caracteristica celorlalte romane ale lui Mircea Eliade. Personajul principal rupe toate legăturile cu viaţa obişnuită, se interiorizează şi-şi intensifică trăirile personale. Am spus însă că în intenţionalitatea sa această carte este mai mult decât celelalte romane. Doctorul Zerlendi urmăreşte viaţa lui Honigberger. Ajuns la un punct al cercetărilor sale îşi dă seama că nu va putea s'o înţeleagă bine, decât dacă va experimenta unele practici oculte cunoscute lui Honigberger. Povestitorul din carte, ajunge şi el la un punct când prin cercetare obiectivă nu mai poate urmări viaţa lui Zerlendi căci prin nişte întâmplări paradoxale îi este interzis accesul în casa lui Zerlendi, toate datele concrete care-l puseseră pe urmele vieţii acestuia îşi schimbă semnificaţia. Secretul doctorului Honigberger este identic cu secretul lui Zerlendi; intrarea în legendă. Pentru a urmări viaţa acestora şi pentru a-l înţelege mijloacele empirice, mijloacele raţionale nu mai sunt suficiente, căci există un moment în viaţa acestora care interzice desvelirea mijlocului întrebunţat saltului în legendă.

Partea a doua a cărţii este povestirea unei întâmplări tot atât de neobişnuită. Povestitorul cu încă doi cunoscuţi fiind în India, retrăesc o legendă care circulă în împrejurimile unde erau ei. Retrăirea aceasta nu se face în vis, ci prin leşirea lor din spaţiu şi timp.

Această leşire din spaţiu şi timp nu mai e însă, produsul unui efort personal ci se produce prin acţiunea unei forţe exterioare. În ultimile pagini ale cărţii sunt puse toate ipotezele pentru explicarea acestei întâmplări. Între aceste ipoteze este şi acţiunea unui personaj misterios care practică magia (Suren Bose). Cu alte cuvinte explicaţia acestei întâmplări neobişnuite este aruncată asupra unui personaj înzestrat cu puternice forţe magice. Se poate stabili o mare asemănare între acest personaj şi un altul din *Lumina ce se stinge*, anume Manoli. Şi acesta este dat ca o cauză principală a acelei misterioase întâmplări cu focul din biblioteca lui Cezare. Deosebirea între Suren Bose şi Manoli este că despre primul nu ni-se spun prea multe lucruri pe când pe Manoli îl putem cunoaşte foarte bine din memoriile sale. În aceste memorii însă Manoli se lapădă de ori ce acuză că ar poseda forţe magice şi accentuează mereu că este vacuu, că nu ştie şi nu poate nimic.

Felul acesta de a gândi, de a arunca efectele unei întâmplări ce nu poate fi explicată prin mijloace raţionale asupra unui factor, este un fel de a gândi prin excelenţă magic. Şi în această a doua parte a cărţii ne găsim deci pe linia structurală a romanelor lui Mircea Eliade. Intenţionalitatea acestei a doua părţi credem că este următoarea: Legendele, miturile nu sunt fenomene mai puţin reale decât viaţa noastră de toate zilele. Există posibilitatea de a le obiectiva prin trăirea lor. Ceea ce dă viaţă acestor ficţiuni este credinţa pe care oamenii o au în ele. Nu pot fi înţelese aceste legende prin explicarea lor raţională ci prin trăirea lor, iar putinţa aceasta de a trăi legendele şi miturile nu este numai individuală ci şi colectivă. Prin această trăire există posibilitatea de a ieşi din contemporaneitate, de a ieşi din spaţiu şi timp. Trăirea unei legende face ca această ficţiune să fie tot atât de reală ca cel mai real dintre fenomene. Saltul în legendă poate fi făcut fără mare greutate atunci când există credinţă.

La prima lectură *Secretul Doctorului Honigberger* este o carte care nedumireşte. Prea sunt întâmplările neobişnuite ca să poată fi înţelese fără efort, cu atât mai mult cu cât este scrisă cu o precizie descriptivă care ulmeşte.

Sensurile pe care le ascunde cartea ar putea să fie şi altele decât cel pe care l-am scos în evidenţă în rândurile de mai sus. S'ar putea ca să fie o prefaţă, o explicaţie plastică a ideilor din „La Madragore”, dar tot atât de bine s'ar putea ca tâlcul să fie politic căci cartea a apărut acum un an.

Noi am pus-o în bibliotecă lângă *Lumina ce se stinge*, şi nu departe de Sarmanul Dionis a lui Eminescu.

Liviu Giurgeca.

Cronică muzicală.

Se observă în ultimul timp, la noi, o lăudabilă aplicare spre studiul teoretic al muzicii.

Studiile apărute sunt cu atât mai vrednice de luat în seamă cu cât împrejurările politice nu încurajază de loc investiții într'un domeniu cu atât de rari cititori. Două sunt câmpurile de investigație ale acestor cercetări: Istoria noastră muzicală și folklorul muzical. De aceea am găsit că nu e lucru mai potrivit pentru o cronică ce vrea să privească, dela o atentă distanță, manifestările muzicale, decât a se ocupa de două cărți care rezumă întreaga străduință a teoreticienilor noștri muzicali.

Marțian Negrea: Un compozitor român ardelean din secolul al XVII-lea. Ioan Caioni (1629 — 1687).

Adevărata noastră Istorie muzicală nu începe decât la sfârșitul sec. XIX când apar primii și cei mai de seamă compozitori români. Până aci am avut, pripășiți din toate părțile, compozitori care nu avea nici cea mai mică legătură cu spiritul nostru muzical, căci nu putea fi înțeleasă muzica unui popor care nu încăpea în tiparele sărace pe care acești străini le-au adus cu ei și ni-le ofereau cu mărînțimă celui ce are prea mult. Și totuși muzica noastră populară a fost de multeori în cursul timpului s'aperoară multor compoziții apusene. Aflăm din cartea de care ne ocupăm că la curtea prinților ardeleni din sec. XVII muzica noastră și cea poloneză se bucurau de domnească apreciere, și aceasta într'un timp când poporul și toate creațiile lui nu se bucurau de mai multă atenție decât o umilă piatră de care poți să te impledeci, dar în care poți să dai și cu piciorul. Nu e de mirare, atunci, că acest popor a dat un fluu, ca mulți alții, cărui nu l-a fost greu să înveți dela streini ceea ce știau aceștia dar care în ceasurile libere însemna într'un codice, cu semnele timpului, melodii populare sau. Ioan Caioni, român îmbrăcat papsășește, a fost scos din uitare prin străduința dlui Marțian Negrea care s'a vrednicit să ne scrie cu semne noi melodii populare pe care le-a încrustat în codicele său lăsându-ne urme despre muzica noastră într'o epocă când era greu a ști scrie necum a însemna melodii.

Scrisă cu grija oricărui autentic cercetător, cartea d-lui Marțian Negrea rămâne ca model de cercetare pentru toți cei ce vor să lămărească un trecut greu de cunoscut dar plin de înțelesuri.

Dr. Nicolae Ursu: Contribuțiuni muzicale la monografia comunei Măguri (jud. Cluj).

Continuând cu publicarea monografiilor muzicale, scrise cu stăruitoare înțelegere, dl. N. Ursu ne face cunoscut folklorul unei comuni românești greu de cunoscut în timpurile când îl este interzis culegătorului a mai călca pragul semenilor de acelaș graiu. Prin aceasta monografia își dublează valoarea documentară.

Melodiile culese sunt: colinde, doine și jocuri. În ceea ce privește colindele reținem faptul că în această comună colindatul se face cu un ritual riguros, primele trei colinde purtând numele de „colinda conacului“ căci colindătorii se pregătesc multe zile înainte de Crăciun, într'o casă numită „a conacului“. E reconfortant de constatat atitudinea acestor colindători care ducându-se să facă bine trimit pe conducătorul lor să ceară vole a colinda: „Jupâne gazdă! Aveți vole de o colindă, că vă vom jun? Vrednic de remarcat este și sensul moral al acestor colinde,

Melodiile, culese cu grija pe care numai un pricepător poate s'o albe, dovedesc stăruința cu care dl. N. Ursu s'a invrednicit să ne ofere valori care de mult trebuiau să fie un bun comun.

Ion Pogda.

Dincolo de vreme

Tudor Arghezi:

Cartea cu jucării

Ed. Cultura Națională, Buc., 1931

I

Este destul de dificil a cuprinde a-
ceastă carte într'un tot unitar. Dela măști-
șoare și stihurile pentru abecedar, dela
„Cântec pentru adormit Mișura” și „De-a
v'ați ascuns”, ajungerea la împletirea atât
de complexă a jucăriilor de față a fost de
așteptat. Și totuși în „De-a v'ați ascuns”
jocul este adresat tot copiilor (Mișu și Ba-
ruțu din Cartea cu jucării) în cu totul altă
atmosferă. Moartea plutește deasupra în-
tregii poezii. În prima strofă jocului i-se
spune *ciudat*, în a doua *joc viclean de bă-
trâni*, ca mai târziu să pronunțe substan-
tivul direct:

Vol, să nu vă mâhniți tare
Când mă vor lua și duce departe
Și-mi vor face un fel de *înmormântare*
În lutul afânat sau tare.

Așa e jocul, *incepe cu moarte*.

Atmosfera din *Cartea cu jucării* este
de republică sufletească în care granițele
realului s'au topit și sufletul celor doi co-
pii — Mișu și Baruțu, al lui tătutu și măi-
cuții, al păpușilor, cânilor, florilor, trălesc
regăsite. Divinul a coborât și a iluminat
atmosfera acestei împărății:

„Întâi, stelele și luna s'au *coborât*,
pe când visam cu copiii, până la pă-
mânt și au rămas de jur împrejurul
colibelor și până'n marginile depărta-
te ale zării, înrădăcinate și, ca firele
de pădăie, care înfloresc în gămălii
umflate, de pînjiniș, s'au depănat de
toate razele și pulberile lor argintate
și scrumurile lor nepăpăite au zburat
și au căzut”.

(Cătunul de sticlă, pag. 40.)

Este o întreagă sete de lumină și —
cu toate că în dosu-i s'ascunde tragicul,
acesta-i colorat în luminos — spre deose-
bire de sumbrul din versuri. Să recitim în
acest scop poezia „*Cântec sunt*”. Și —
ceace întregește acest *luminos tragic* —
este accentuatul *simț al umorului*. Tătutu

— pentru închipuirea copiilor — este cel
care a făcut totul:

„Tătutu știe tot, poate tot, vede
tot, face tot; nu încapă îndoială. El
a făcut și Cișmigiu, ca să-și plimbe
copiii și, ca să le facă plăcere, a pus
în Cișmigiu și ceasul acela roșu, pe
care Baruțu îl numește „țântar”. *Și
soarele tot tătutu l-a făcut*. Și bana-
lele le-a făcut el”.

(Grădina cu soare; pag. 209)

Să observăm însă finalul:

„Ce rușine o să-i fie lui, când co-
pii vor afla că tătutu *nu a făcut nici
odată nimic*”.

(pag. 209)

Un alt caz. În „*O izbândă*” tătutu
grav, foarte grav, vorbește ghemului de
trei ani — la o asemenea vârstă copilul
devine doar bărbat — de cultură și dato-
riile omului în societate:

„Nu-ți convine, hai? Crezi că se
ajunge cetățean și mai ales bun ce-
tățean, fără muncă? Te înșeli... Ai
învățat tu ceva, de când ești? Nu
știi nici o poezie și nici un cântec.
Alții la vârsta dumnilor, domnule,
spun pe dinafară *tot soiul de trumu-
seși*. Îndată ce vine cineva în vizită,
sosește și el cu poezia lui, stă drept
și începe...”

(pag. 32)

Rezultatul este că nici tătutul, care
a făcut morala, nu poate da definiția unui
bulevard. Același umor îl întâlnim în „Po-
mul cu păpuși”. Tătutu își ia copiii în spi-
nare pentru a-i duce să le arate acest pom.
În drum trebuie să treacă o apă și el le
spune:

„O să vediți în apă un *prost mare*
cu doi copii în spinare aplecați pe
iaz. Să nu mă întrebați cine sunt aia.
Și să nu radeți de mine că mă pui
jos în râu și trec apa deabușilea cu
voi și fac prin apă: coac, oacaca,
coac, ca broscuțul ăla...”

(pag. 26)

Puterea plastică în descrierea naturii
duce la evocări de poem:

„Drumuri călătoare, apele s'au o-
prit într'un gând, prefăcute în căi

stabile... Ca să mângâie de pierderea culorilor și a nălucilor fermecătoare din amurg, acum, când lumina s'a învălătucit cu umbra laolaltă, ca un vestmânt azuriu căptușit cu mătasă neagră, Maica păpușilor, Prea Curata dă fiecărui grăunte de zăpadă o floare și-l scrie cu păinjiș”.

(Zăpada, pag. 146)

sau un alt pasaj în care-i descrișă scutuirea florilor :

„Poate că un iepurel cu coșul în spinare, a venit, le-a încărcat pe toate și pe o potecă neștiută, umblând în două picioare și răzimat în ciomag, le-a dus în dormitorul curat al virginalelor lacrimi.”

(Un ciob de primăvară, pag. 69)

Ăceastă carte — sufletului care este în căutarea lui însuși și-l dornic de popasuri — îi este un mare prieten.

I. O.

Reviste

Revista Fundațiilor Regale, Anul VIII, 1 Februarie 1941, Nr. 2.

Din cuprinsul bogat al acestui număr ne oprim o clipă la articolul dlui *Al. Dima* despre „Conceptia estetică a dlui Liviu Rusu”. Locul fixat al esteticeii de față, *estetică genetică și dinamică*, este opus esteticeii statice și fenomenologice cu anumite obiecțiuni această viziune estetică intră în *sfera romantismului postkantian*.”

Pe marginea reprezentării la T. Naș, București a piesei *Ifigenia* de Mircea Eliade, dl Petre Comarnescu prinde admirabil realitatea spectatorului nostru ; goana după facl :

„Deși trăim de câțiva ani încoace vremuri tragice, majoritatea oamenilor dela noi *nu s'au silit să capete* acea *conștiință a tragicului, căutând înțelesurile și soluțiile într'o problematică de adâncire a realității*. Reacțiunea este tocmai contrară ; *tuga comodă și facilă într'o realitate banală și distractivă*, și deci *ocolirea realității substanțiale*.”

(pag. 473)

Dacia ; Anul I. Nr. 1, 15 Aprilie 1941, București,

Pentru apărarea cauzei drepte a Ardealului, a apărut la București această revistă, scrisă cu dragostea și înflăcărea pe care numai un ideal renăscut o poate da.

În articolul de început, Emil Giurgiuca schițează liniile între care se vor încadra toate gândurile celor ce-și vor pune sufletul în slujba dreptului pe care-l avem de apărut. Poeții noștri, care au rătăcit

prin meleaguri străine structurile noastre vor fi chemați a-și da prisosul, întru realizarea unității noastre sufletești, căci citim : „Văd pe poet în rol de procuror necruțător al țării sale, înaintea preotului, înaintea judecătorului. El e chemat să tâlmăcească sufletul neamului întreg care în adâncimea lui este unul peste toate granițele”.

Profesorul Simion Mehedinți, dovedește într'un articol, toate temeiurile științifice pentru care Ardealul nu poate fi împărțit după criteriile arbitrare.

Mai găsim un articol al lui Dan Botta despre tradiția imperială a Poporului Românesc, în care se caută a fi înfățișată latura epică a Istoriei noastre, latură de strălucitoare înfăptuirii.

Lipsa de unitate spirituală a generațiilor tinere, este analizată în articolul : „Vina noastră a tuturor”. Idei de mult desbătute sunt analizate și expuse într'un mod cu totul filozofic.

Noua orientare a literaturii noastre și specificul muzicii ardelene sunt înfățișate în două articole iscălite de Basil Munteanu și Tudor Ciortea.

Apariția acestei reviste pe care împrejurările o necesitau ne bucură, cu atât mai mult cu cât competența redactorilor este de mult cunoscută.

Luceafărul ; Seria nouă, Aprilie 1941 Anul I.

Împrejurările politice actuale au făcut ca multe din străduințele Românilor din Ardealul dinainte de Unire să primească valoare nouă. *Luceafărul* care apare acum la Sibiu continuă activitatea Luceafărului dela Pesta care îndeplinise un rost im-

portant în realizarea unității noastre sufletești. Schimbarea condeelor nu credem să aibă importanță atunci când e vorba de îndeplinirea unei misiuni. Și această misiune, suntem siguri, va ști s'o îndeplinească noul Luceafăr.

Printre cei ce colaborează recunoaștem mulți fruntași ai vieții românești din Cluj: Victor Papilian, Olimpiu Boitoș, Agârliceanu, *Grigore Popa*, George Popa, V. Spiridon etc. Dl Victor Iancu scrie bine documentat un articol sprinten: *Dela cultura majoră la literatura calendarelor*. O lămurire a ceea ce am făcut în trecut — și ceea ce este astăzi în Ardealul cedat — o trecere dela Clujul nostru — ca suflet și forță intelectuală, la dibuirile din calendare.

Pan: Anul I. Nr. 4-5. 15 Aprilie — 15 Mai 1941. Buc.

Pusă în serviciul literaturii și a artei, Pan a reușit încă dela primele numere să prindă linia pe care o urmărește întreaga noastră activitate estetică. Atâta vreme cât literatura și arta noastră se manifesta cu timide încercări, o astfel de revistă nu era posibilă. Dar astăzi, când activitatea noastră artistică are ritmul unei mature dezvoltări, o astfel de revistă este necesară tuturor celor se vor să înțeleagă ceva din această dezvoltare.

Articolele iscălite de Prof. Ion Găvănescul, George Acsinteanu, Cuza Marinescu, C. N. Negoită, Const. Mihăescu, Nicolae Brana, Remus Țincoca, etc... dovedesc toate o puternică pătrundere a fenomenului cultural. Revista mai are un bogat material poetic și literar ceea ce o face să fie citită cu folos.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cărțile de recensat și revistele se trimit pe adresa redacției.
Manuscrisele nepublicabile, nu se înapoiază.